

ENTONASYON AÇISINDAN KEMAN ÖĞRETİMİ

Erol TARKUM*

ÖZET

Keman öğretiminin amacına ulaşmasında entonasyona yönelik çalışmaların büyük önemi vardır.Çünkü , doğru entonasyondan yoksun hiçbir icranın sanatsal değerinden söz etmek mümkün olmaz.Bu açıdan , çeşitli nedenlerden kaynaklanan entonasyon sorunlarının temelinden kavranması ve doğru bir entonasyonun gerçekleştirilmesini sağlayacak öğretim yöntemlerinin uygulanması gerekir.

Anahtar Sözcükler : Entonasyon , Keman

ABSTRACT

The Violin Training Regarding Intonation

The studies regarding intonation have a great importance to reach the aim of the violin training. Because, it is not possible to mention that the artistic value of any performance deprived of correct intonation .Therefore, it is required to comprehend from the basement of intonation problems caused by various reasons and to apply teaching methods providing realization of correct intonation.

Key Words : intonation , violin

GİRİŞ

Keman öğretimi sürecinde entonasyon en önemli konulardan birini oluşturmaktadır. Bu süreçte karşılaşılan entonasyon sorunları aşılabildiği oranda , keman öğretimi çok önemli bir yönüyle amacına ulaşmış olacaktır.Doğru bir entonasyon sağlanamadığı sürece , keman öğretiminin başarıyla gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

Bir sanat eserinin temiz bir entonasyonla çalınması gerekir.İcra kalitesi ne olursa olsun , icracının entonasyonu doğru değilse , bu icra sanatsal amacına ulaşamaz.Pablo Casals'ın entonasyonu " müzik cümlesinin esas kısmı " olarak değerlendirmesi tesadüf değildir.(Ginzburg, 58)Entonasyonun keskinliği ve zenginliği , sanatçının sanatsal yeteneğinin bir göstergesidir.Pablo Casals'a göre , entonasyonun temizliği çalgıcının duyarlılığının kanıtlarından biridir.Bir icracı diğer

* Yrd. Doç. Dr. , T.Ü. Devlet Konservatuvarı , Keman Sanat Dalı

açılardan iyi bir müzisyen olsa da entonasyonun önemsenmemesi icracının değerini azaltır. (Ginzburg , 63)

Bu nedenle , bir eserin çalışılması sürecinde , müziğe yeni başlayanlardan , daha ileri aşamadaki öğrencilere kadar , ifade gücünün en önemli araçlarından biri olan entonasyon , azalmayan sürekli bir dikkat ve özeleştirisel bir yaklaşım gerektirmektedir.Bu dikkat hem özel alıştırmalar , hem gam ve etütler , hem de sanatsal eserler için şarttır. (Ginzburg , 58)

AMAÇ

Bu çalışmada, keman öğretimi sürecinde karşılaşılan birtakım entonasyon sorunlarının aydınlatılmasına çaba gösterilmiş, bunun için yazılı kaynaklar ve gözlemlerden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Keman öğretimindeki entonasyon sorunlarının çözümünde kulak eğitimi de önemli bir rol oynamaktadır.Bu nedenle , bu eğitimin de öncelikle dikkate alınması gerekir.Kulak eğitiminden kopuk bir keman öğretiminin amacına ulaşması güçleşecektir.

Entonasyon üzerinde çalışmaların pratik yönleri olduğu gibi , bazı genel sorunlara ilişkin yönleri de bulunduğundan , örneğin solfej derslerindeki kulak eğitimi sisteminde farklılıklar olması gerekir.Piyanistlerin genel kulak eğitimi görmeleri yeterli olabilir , ancak kemancıların mümkün olduğu kadar kısa bir sürede aralıkları kavraması zorunludur.(Yampolski, 49) Özellikle eğitimin ilk aşamasında entonasyon için , solfejin büyük önemi vardır.Bir müzik cümlesinin entonasyonu çoğu zaman bu cümlenin solfejinin yapılmasıyla düzeltilebilir.Burada ton duygusunun gelişmesi önemli rol oynamaktadır.(Ginzburg , 28,29)

Keman öğretiminin başlangıcında öğretmenin doğru entonasyon isteği ve bu yöndeki çabaları çoğu zaman sonuç vermemektedir.Henüz gerekli esnekliğe , hareketliliğe ve beceriye ulaşmamış kolların , ellerin ve parmakların yetersiz ve düzensiz koordinasyonu , öğrencinin henüz yeterince gelişmemiş ve keskin olmayan kulağına karşın , dikkatinin hem temiz bir entonasyon hem de güzel ses elde etmek için ikiye bölünmesi gibi nedenlerle , öğrenci yeterli gelişme düzeyine ulaşmadan gösterilen zamansız çabalar sonuçsuz kalmaktadır.(Mostras ,6)Bu açıdan keman öğretiminin başlangıcı , entonasyon açısından da özel bir dikkat ve zamanlama gerektirmektedir.

Keman öğretiminin ilk aşamasında , her iki elin pozisyonu üzerindeki çalışmaları , kulağın geliştirilmesiyle paralel olarak yürütmek gerekir.Kulak yeterince geliştikten sonra entonasyon üzerindeki çalışmalara geçilebilir.Bu çalışmalarda öğrenci önce sesi söylemeli , sonra parmağını tuşeye düşürüp sağ eliyle pizzicato yaparak o sesi çıkarmalıdır.Ses yanlış ise , öğrenciye sesin tizleşmesi veya pesleşmesi için parmağını hangi yönde hareket ettirmesi gerektiği söylenmeli , daha sonra bu alıştırma tekrarlanmalıdır.Aynı alıştırma sırayla bütün parmaklarla yapılmalıdır.Tek tel üzerinde yapılan bu alıştırma , diğer tellerdeki temiz

entonasyonun güvencesi olacaktır. Bu tür alıştırmalarla , temiz bir entonasyon için son derece önemli olan , zihinsel olarak canlandırılan sesle , teldeki parmağın kassal hissi arasındaki bağ kurulmakta , bu da temiz bir entonasyonun özünü oluşturmaktadır. Öğrenciye sesleri piyanoyla vermek , seslerin tiz veya pes olduğunu söylemek gibi , uygulamada sıkça rastlanılan ve doğru olmayan yöntemlere dayalı eğitim sistemi , öğrencilerde entonasyona karşı pasif bir yaklaşım geliştirmekte ve böylece öğrenci her zaman öğretmenin himayesine ihtiyaç duymaktadır. (Pogojeva , 69,71)

Çoğu iyi düzeyli öğrencilerde genel olarak görülen , pozisyonların , özellikle çift numaralı pozisyonların (2,4,6) yeterli düzeyde bilinmemesidir. Bu öğrenciler, belirtilen pozisyonlardaki orta teknik düzeyde bir kısmı deşifre ettiklerinde, çaresizlikleri ve ses kalitelerinin düşüklüğü o kadar belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır ki; entonasyondan söz etmeye bile gerek yoktur. Keman tuşesinin iyi tanınması, yani pozisyon bilgisi ve tüm pozisyonlarda eşit düzeyde bir seslendirme yapılabilmesi , kemanın tüm ses alanlarında doğru entonasyon elde etmek için yeterli bir araç olabilmektedir. (Mostras,22,23) Diğer taraftan, pozisyon geçerken sol koldaki kasılmalar, yumuşak ve rahat pozisyon geçişlerini engellediğinden yanlış entonasyon gözlenmekte, yanlış bir sol el pozisyonu da temiz bir entonasyonu engellemektedir. (Pogojeva,71)

Yayın tek tel üzerindeki baskısı ve yay baskısının çift notalarda tellere eşit bir biçimde dağıtılması, entonasyon sorunlarıyla direkt ilgili görünmese de bazı durumlarda belirleyici rol oynamaktadır. Pablo Casals'a göre " entonasyon çalışmaları çoğunlukla piyano yapılmalıdır." Böylece entonasyon ve ses kalitesini daha iyi duymaktayız. Çalışılan bir kısmın defalarca tekrarlanması ve yanlışlıkların düzeltilmesi sırasında, farkında olunmadan ses kuvvetini artırarak forteye çıkılması, sesin kalitesi ve yüksekliğini de değiştirmektedir. Bu şekilde çalışma yeterli bir sonuç vermemektedir. (Mostras,13)

İyi bir entonasyonun temelini, kulağın rehberliğindeki dokunma duygusu oluşturur. (Galaman,19) Bir kemancının entonasyon sorununu temelden çözmesi için, çalma eyleminden önce işitsel bir hazırlık yapması gerekir. (Mostras,4) Herşey üzerimizde son derece rahatsız edici bir etki bırakan pis bir sesi çok keskin bir şekilde duymamıza bağlıdır. Böylece düzeltici hareket otomatik olarak gelecektir. (Flesch,21)

Genelde, kemanını çalmadan önce iyi bir şekilde akortlayan öğrenci " kendisini akortlamak " ve bu yolla motifin tonalitesine, her bir sesin yüksekliğine, aralık genişliklerinin işitsel ön sezgilerle belirginleştirilmesine çaba göstermemektedir. Bu hata, öğrenciye entonasyonunu düzeltmesi için daha fazla zaman harcamaya zorlamaktadır. Bu duruma ilişkin olarak, farklı yazarlar metodik yapıtlarında sıklıkla, bir etüt veya parça çalışmaya başlanılmadan önce, bunlarla aynı tonda gam, akor gibi çalışmaların yapılması gerekliliğini belirtmişlerdir. (Mostras,16,17) Diziler daha az zamanda ve kolayca çalışmalar yapılabilmesine olanak sağladığı gibi, keman çalanın müziksel işitme yeteneğini de , belli bir ölçüde geliştirir. İşitsel dikkat ve algı yanında tonal duygunun da daha ileri bir düzeye ulaşmasını sağlar. (Günay,Ucan,6)

Eğitimci müzisyenler bilirler ki; müzikal yetenekler (müzik kulağı, ritim ve özellikle de sanatsal icra etkinliği gibi), sadece yardımcı önemi olan gam ve alıştırmalardan daha ziyade, bir sanatsal eser üzerinde çalışılırken daha yoğun olarak gelişmektedir. Bazen bir öğrenci gamları doğru bir entonasyonla çalmadığı halde,

aynı öğrenci sanatsal bir eser içindeki gam türünden pasajları doğru bir entonasyonla çalabilmektedir. Bu duruma yaylı çalgı öğreniminin ilk aşamalarında daha fazla rastlanılmaktadır. Prof. B.A.Struve bu durumu, çocuk, ilgisini çeken kendisini aktive eden bir parça çaldığında onun müzikal kulağının son derece de seferber olmasına bağlamaktadır. (Ginzburg,5,6) Temiz olmayan bir entonasyonun nedeni çoğu zaman, öğrenci için fazla zor olan bir parçanın çalışılmasıdır. Bu durumda, icracının işitsel tasarımları çoğunlukla icra için gerekli zor hareketlerin oluşturduğu sorunlar tarafından baskılanmaktadır. Bu nedenle, entonasyon sorunu, çalışma materyalinin güçlük düzeyi düşürülmeden çözülemez. (Ginzburg,59,60)

Çoğu kemancının, eserlerin bazı kısımlarını seslendirirken doğru bir entonasyon sağlayamadıkları bilinmektedir. Bu durum, bahsedilen kısımların sadece teknik olarak zor değil, aynı zamanda teknik açıdan rahat çalmaya elverişli olmamasıyla açıklanabilir. Bu tür kısımların icrasında sol elle yapılan geçişler, sıçramalar ve germeler, parmakların ve kolun durumuna o kadar zıttır ki; hiçbir düvate bu zorlukları gideremez ve gösterilen çabaların istenilen sonuçlara varması her zaman mümkün olmaz. Böylece, doğal olarak entonasyonun ve seslendirmenin sabitliği ve doğruluğu etkilenir. Örneğin Kreisler'in Recitativo und Scherzo'sunun aşağıda verilen kısmı, kol için dayanak noktaların yokluğu, sürekli pozisyon geçişleri, boş mi telinde seslendirme ve parmakların geniş konumu nedeni ile entonasyon açısından çok zordur. (Yampolski,118)

Örnek1: Kreisler, Recitativo und Scherzo'dan Bir Kısım (Kreisler'in düvatesiyle)

Diğer taraftan, amaca uygun olmayan düvate, teknik olarak rahat kısımlarda bile yanlış entonasyona neden olmaktadır. Aşağıda ilk örnekte kullanılan bu türden düvate, kol ve parmakların yanlış ve rahat olmayan bir şekilde kullanılmasına yol açacaktır. Sonraki örnekte kullanılan düvate ise kol ve parmakların doğru hareket etmesini sağlayacağı için temiz bir entonasyona yardım edecektir. (Yampolski,119)

Örnek2 : Beethoven Keman Konçertosu, I. Bölüm'den Bir Kısım

Keman sapında, sol el parmakları farklı bir konum ve harekete alışmış olan kemancıların amaca uygun duvateleri benimsemesi için, psikolojik yaklaşımlarının değişmesi ve yeni teknik beceriler kazanması gerekir. (Yampolski,119)

Keman için öğrenci seçerken entonasyonun tamamen doğuştan iyi bir kulağın imkanlarına bağlı olduğunu düşünerek karar vermek doğru değildir. İyi bir kulağın temiz bir entonasyonu sağlamaya hizmet ettiği şüphesizdir. Ancak muhtemelen, az gelişmiş bir kulak, sınırlı müzik yeteneğinin bir parçası konumunda ise, güçlük çıkarabilir. Diğer taraftan, entonasyon çalışmalarının sistemsiz ve plansız yürütülmesi de güçlük çıkarabilir. Bu duruma kanıt olarak, iyi bir kulağa ve fiziğe sahip olan öğrencilerin yanlış entonasyonla çalmaları, buna karşın birçok keman öğretmenin öğrencilerinin sadece bazılarının değil, büyük çoğunluğunun “temiz” çalmaları gibi durumlarla sıklıkla karşılaşılması gösterilebilir. (Yampolski,49)

SONUÇ

Keman öğretimi sürecinde, entonasyona ilişkin sorunlar bu sürecin doğal bir uzantısıdır. Ancak, bu sorunların temelinde yatan nedenlerin iyi anlaşılması ve dikkatli bir zamanlamayla, duruma uygun çözümlerin üretilmesi gerekir.

Bir yaylı çalgı icracısının entonasyonunun doğruluğu, bu icracının işitsel tasarımlarının netliğine ve içsel duyuş düzeyine bağlıdır. İçsel duyuş icracının, gerçekte duyulan müziğin yanında, sanki bir ön duyuşla, zihninde bu müziği canlandırmasını da sağlamaktadır. (Ginzburg,58) Bu durum, entonasyon çalışmalarının yönünün ve içeriğinin belirlenmesinde temel hareket noktası olmalıdır.

KAYNAKLAR

Galamian, I. , **Principles of Violin Playing and Teaching** , U.S.A. , Prentice-Hall , Inc., 1962.

Ginzburg, L.S. , **Müzik Eserlerinin Çalışılması Üzerine**, Moskova, Müzik Yayınevi, 1981.

Günay, E. ; Ucan , A., **Yaylı Çalgılar Keman, Sınıf II**, Ankara, Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümü, Mektupla Öğretim Matbaası, 1977.

Flesch, C. , **The Art of Violin Playing**, Book One, New York, Carl Fischer, Inc. , 1939.

Mostras, K. , Kemanda Entonasyon , **Keman Eğitimi Metodu Üzerine Toplama Makaleler**, Moskova, Devlet Müzik Yayınları, 1960.

Pogojeva, T.V. , **Keman Öğretiminde Yöntemsel Sorunlar**, Moskova, Müzik Yayınevi, 1966.

Yampolski, İ. , **Kemanda Duvatenin İlkeleri**, Moskova Devlet Müzik Yayınevi, 1936.